PROBLEME PRIVIND EXPRESIA *(ÎI) CURGE (NASUL)*, ÎN PLAN DIALECTAL (PE BAZA ALRR. *Sinteză* I)

DANIELA RĂUȚU

1. CONSIDERAȚII PRELIMINARE

Întocmite pe baza materialului publicat în primul volum al atlaselor regionale (Ban., h. 52; Criş., h. 65; Mar., h. 59; Trans., MN 3; Mold.–Bucov., h. 39; Munt.–Dobr., h. 29; Olt., h. 52) şi completate de răspunsurile la întrebarea [359]: CURGE SÂNGE din ALM I/2 (din care s-a reținut doar forma verbală), lista de referință şi harta 80: (ÎI) CURGE (NASUL) din ALRR. *Sinteză* I pun în evidență, pe de o parte, problema repartiției formelor verbale inovatoare (*curge*/*curg*) în raport cu cele conservatoare (*cure*, *cură*, *cur*), iar, pe de altă parte, câteva aspecte lexicale referitoare la o serie de cvasisinonime pentru unul şi/sau ambii termeni ai expresiei în discuție, dar şi morfologice, privind omonimia sau diferențierea între pers. a III-a sg. şi pl. a verbului. Pornind de la termenii şi formele înregistrate pe harta mai sus menționată, ne propunem să arătăm atât modul în care noțiunea *îi curge nasul* reflectă un repertoriu lexical, mai mult sau mai puțin, motivat semantic, cât şi faptul că difuziunea dialectală a anumitor forme – considerate arhaice sau inovatoare sub raportul particularităților fonetice, eventual, morfologice, pe care le conțin – poate furniza indicii asupra originii lor.

2. REPARTIȚIA DIALECTALĂ A TERMENILOR

Harta din ALRR. *Sinteză* I, constituită pe baza primului răspuns marcat în atlasele regionale (v. *supra*) este un exemplu elocvent pentru ilustrarea teoriei conform căreia dialectul dacoromân se împarte în două arii majore: una nordică („moldovenească”, nord-vestică) şi alta sudică („muntenească”, sud-estică) (cf. Philippide 1927: 404; Vasiliu 1968: 140; Gheție 1994: 160; Saramandu 1997: 188 ş.a.), întrucât în prima zonă menționată sunt dominante formele etimologice, păstrate din latină (*cúre*, respectiv *cúră*), iar în cea de a doua este curentă, în general, paradigma lui *a curge*, impusă şi în limba literară (v. *Anexa 1*[1]).

[1] Spre deosebire de h. 80 din ALRR. *Sinteză* I, în care toate formele verbului *a curge* sunt marcate distinct, harta din *Anexa 1* (întocmită pe baza primului răspuns din atlasul menționat) a fost simplificată, prin gruparea formelor inovatoare sub acelaşi cap, în opoziție cu cele conservatoare.

FD, XXXVI, Bucureşti, 2017, p. 116–126

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

Varianta de conjugarea a III-a, *cure*, se menține în Banat şi în zone limitrofe, considerate drept arii de tranziție: S Crişanei (7 puncte), SV Transilvaniei (12 puncte), NV Olteniei (un punct). Păstrarea acestei variante doar în Banat poate fi explicată, după părerea noastră, cel puțin prin două elemente complementare: pe de o parte, Banatul, ca arie conservatoare, păstrează o serie de forme etimologice, iar, pe de altă parte, rostirea moale a lui *r*, întâlnită în anumite zone din Banat, nu condiționează fonetic schimbarea desinenței (cf. Neagoe 1984: 252). De altfel, pe hartă sunt înregistrate şi forme cu *r* moale, de tipul *cúr̡e*, care se regăsesc numai în Banat.

Forma cu desinență de conjugarea I, *cúră*[2], este predominantă în interiorul arcului carpatic (Maramureş, Crişana, Transilvania), în prelungirea acestei zone într-o arie restrânsă din nord-vestul Moldovei şi în jumătatea estică a Basarabiei, formează o arie relativ unitară în regiunea sud-vestică a Munteniei şi apare în puncte disparate din NV Munteniei şi din Oltenia. Interesantă din punctul de vedere al difuziunii dialectale este zona de dincolo de Prut, care cunoaşte în jumătatea estică forma mai veche, *cúră*.

Varianta inovatoare *cúrge* este răspândită pe o arie unitară în Moldova, care continuă la est de Prut (acoperind jumătatea vestică a Republicii Moldova), în Dobrogea, Muntenia (cu excepția regiunii de sud-vest) şi sudul Transilvaniei, cunoaşte o difuziune relativ largă în Oltenia şi apare sporadic în restul teritoriului dacoromân.

În ceea ce priveşte formele de plural, motivate de prezența unor determinanți la plural (v. *infra*), se remarcă mai multe situații morfologice:

a) forme diferite de pers. a III-a sg. şi a III-a pl., proprii sistemului morfologic al limbii române, pentru conjugarea a III-a (*el cure – ei cur*, respectiv *el curge – ei curg*). Pluralul *cur*, interpretabil fie ca o formă de conjugarea a III-a (justificabilă, mai ales, în Banat, unde apare în 3 puncte), fie ca o refacere analogică de la *cură*, se întâlneşte, în mod cu totul izolat, în câteva puncte din Crişana (3), Maramureş (2), Moldova (1), Oltenia (1), în timp ce *curg* apare în puncte disparate din centrul şi nordul Transilvaniei (18) şi NV Moldovei (9) şi foarte rar (în câte una, două sau trei localități) în celelalte regiuni ale teritoriului dacoromân;

b) omonimia dintre pers. a III-a sg. şi a III-a pl., specifică conjugării I (*el cură – ei cură*), se întâlneşte, cu precădere, în zonele în care circulă varianta *cúră* (Crişana, Transilvania, NV Munteniei);

c) identitatea formală la verbele de conjugarea a III-a, dintre formele de persoana a III-a sg. şi pl. (*el cure – ei cure*, respectiv *el curge – ei curge*), datorată analogiei cu paradigma verbelor de conjugarea I, tendință care caracterizează, îndeosebi, subdialectul muntean (v. Ionică 1984: 178–179). Forma *cúre* pentru

[2] Considerăm că forma *cură* este, mai degrabă, una secundară, provenită din *cure* şi explicabilă prin trecerea lui *e* din seria vocalelor anterioare la *ă*, respectiv, în seria vocalelor centrale, în condițiile caracterului dur al consoanei *r*, şi nu una primară moştenită din lat. *colare* (v. *infra*).

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

plural apare numai în Banat, în timp ce *cúrge* se întâlneşte frecvent în aria sudică (Muntenia, Dobrogea şi Oltenia, sudul Transilvaniei şi al Moldovei) şi izolat în cea nordică (Banat, Crişana, Transilvania, Moldova), ceea ce reflectă, mai degrabă, dinamica sistemului morfologic românesc, prin crearea unor forme analogice independente, decât o extindere a formelor sudice.

Răspunsurile informatorilor conțin adesea şi lexeme, fie cu rol de reluare a informației din întrebare (*Când un om e răcit, ce zici că-i face nasul?*), ca urmare formele verbale sunt însoțite de determinanți precum *násu(l)* sau *náre(a)*, *nárile*, aceştia din urmă fiind înregistrați mai ales în zona Crişanei, acolo unde se foloseşte în mod frecevent termenul *nare* pentru *nas* (cf. Harta 78: NAS din acelaşi atlas), fie cu rol de completare. Întâlnim, astfel, o serie de termeni referitori la:

a) denumirea pentru secreția care curge:

– *muci*: *cur*/*cúre*/*cúră*/*cúrge*/*curg muc*̂(*i*) (*din nas*) – curent în toate zonele;

– *apă*: *cúră*/*cúrge ápă* (*pe*/*din nas*) – expresii întâlnite în patru puncte din sudul Olteniei, trei puncte din Banat şi o localitate din Muntenia;

– *zeamă*: *cúră zámă* (*pe nar*̂*i*) – în câte un punct din Transilvania şi Oltenia;

– *venin*: *cúrge venín* – într-un singur punct din Muntenia;

b) boala care determină acest fenomen fiziologic, răspunsurile fiind completate de lexeme precum:

– *răceală*: *cúră de răşálă* – un punct din Transilvania;

– *gutunari* sau *gutunai*: *cúrge gutunár*̂*i*, *cúră gutunáı̯* – câte un punct din Moldova, respectiv din Muntenia;

– *troană*: *îı̯ cúrge de tro̯ánă* – un punct din Muntenia;

– *zalfă*: *cúră zálfa* – un punct din Transilvania[3].

Alături de aceste construcții, sunt înregistrate şi alte verbe, motivate semantic într-un grad mai mic sau mai mare, majoritatea cunoscând o difuziune dialectală restrânsă, limitată la cel mult 5 puncte din rețea. Din această categorie, menționăm verbele *a avea*: *áre gutunár*̂*i* – Moldova, *a face*: *fáce muc*̂ – Muntenia, *a ieşi*: *i̯ése muc*̂ – Banat şi Oltenia, *a merge*: *îı̯ mérźe*/*mi̯erg muś*(*i*)/*ápă* (*pră nas*) – Banat, Maramureş, *a pleca*: *pĺácă múśi* – Banat. O situație specială o reprezintă verbul *a ți̯pa* cu sensul ʻa arunca', specific pentru Transilvania, Crişana şi nordul Banatului (v. ALRR. *Sinteză* II, h. 229: ARUNC), întâlnit pentru noțiunea în discuție într-un singur punct din nordul Banatului: *țí̯pă muś*. Alte verbe, considerate şi în limba literară drept sinonime ale lui a *curge* sunt *a picura*: *îı̯ pícură din nas* – Moldova şi *a pica*: *pícă násu* – Muntenia. Interesante, din punctul de vedere al modalității şi al mijloacelor de apariție, al expresivității şi al motivației semantice implicate, sunt verbele: *a asuda*, cu afereza lui *a-* în forma *sudo̯ázǎ* – Oltenia, *a mucigăi*: *mucígă*i̯*éşte* – Oltenia, *a mucui*: *múcui̯e* – Muntenia, *a musti*: *mustéşte* (*násu*) – Muntenia, *a trohări*: *trohăréşte* – Moldova.

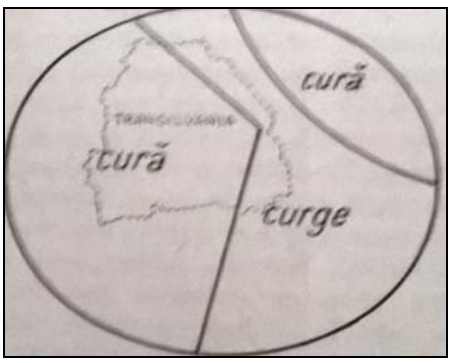
[3] Pentru detalii referitoare la repartiția dialectală a termenilor care denumesc boala la care ne referim, vezi ALRR. *Sinteză* II, h. 305: GUTURAI.

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

În ceea ce priveşte răspunsurile suplimentare (al doilea şi al treilea răspuns), ilustrate în lista de referinţă din ALRR. *Sinteză* I, ariile de răspândire a formelor verbale nu diferă semnificativ de primul răspuns, cele trei variante menţinându-şi zonele de difuziune, şi anume *cúre* în Banat, *cúră* în interiorul arcului carpatic, iar *cúrge* în exteriorul acestuia. Cu toate acestea, al doilea răspuns arată, uneori, variaţia liberă dintre formele conservatoare şi cea inovatoare, în sensul că încă se mai păstrează stadiile vechi ale limbii, dar sunt concurate puternic de forma din limba literară. În această situaţie se înscrie, îndeosebi, zona Olteniei, unde formele etimologice sunt înregistrate ca al doilea răspuns, dar şi diverse regiuni din Republica Moldova, în care se cunoaşte, pe lângă faza mai veche, şi varianta standard.

Deşi, în general, verbele înregistrate pentru al doilea răspuns se menţin, acestea selectează determinanţi substantivali diferiţi faţă de primul răspuns, de tipul: *nasul*, *muci(i)*, *apa*, *zeama* etc. În afară de construcţiile cu verbul *a curge*, apar, cu o răspândire restrânsă, atât expresii care conţin termeni referitori la boală: *bugniţă*: *áre búgniţă* – sudul Transilvaniei, *şuhătie*: *áre şuhătíe* – nordul Transilvaniei, *guturai*: *l-a lovít guturáiu* – Muntenia, cât şi verbe, cu baze derivative diverse, ca de exemplu, de la *muc*(*i*): *muśáză*, *múśuie* – Banat, *must*: *mustéşte* – Muntenia sau *zalfă*: într-o formă verbală cu metateză, *îi zafluiéşte* – Transilvania (v. *infra*).

În ceea ce priveşte repartiţia dialectală a formelor în ALRM, S. Puşcariu (1940: Harta 3; 1959: 327) constata că forma mai veche, *cură*, se păstrează în două arii majore, una vestică şi alta estică, în aria centrală fiind răspândită varianta mai nouă, *curge* (v. figura de mai jos şi *Anexa 2*). Situaţia nu este unitară însă, întrucât, atât în zone din aria vestică, cât şi din cea estică, apare forma *curge*, ceea ce îl determină pe autor să considere că „aceleaşi inovaţii se pot produce în cele mai îndepărtate puncte, simultan şi în mod independent, şi că fiecare din aceste inovaţii poartă în sine germenele propulsiunii” (Puşcariu 1959: 327).

(*apud* Puşcariu 1959: 332)

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

Comparând datele oferite de hărțile din cele două atlase, constatăm că situația este, în linii mari, aceeaşi, dar că se produce, totodată, o extensiune a formei *curge* mai ales în zona Olteniei, a Moldovei şi în prelungirea acesteia în afara granițelor țării, fapt datorat, pe de o parte, extinderii dintr-o regiune învecinată în alta şi, pe de altă parte, influenței limbii literare.

3. IPOTEZE REFERITOARE LA ORIGINEA TERMENILOR

3.1. Verbul *a curge*

Majoritatea dicționarelor şi a lucrărilor de istorie a limbii şi etimologie, mai mult sau mai puțin recente, propun drept etimon pentru *cure* şi *cură*, cu sensul ʻcurge [d. lichide]ʼ, latinescul *currere* ʻa curge; a alergaʼ (DU, s.v. *curge*; SDLR, s.v. *curg*; CADE, s.v. *curge*; DA, s.v. *cure*; DLRM, s.v. *curge*; CDER, s.v. *cure*; TDRG[3], s.v. *curge*; MDA, s.v. *curge*; Densusianu 1961[1938]: 20; Rosetti 1968: 574; Zamfir 2005: 115; Teaha 2006: 41). Forma etimologică primară ar fi, aşadar, *cure*, care, în condițiile rostirii dure a lui *r*, a devenit *cură*, prin trecerea lui *e* la *ă*, fiind astfel asimilată conjugării I: „Mai găsim *e* > *ă*... după un *r* inițial sau dublu...: *cură* < *currĭt*, *cară* < *care* (pl. lui *car* < *carrum*)” (Densusianu 1961[1938]: 20); „Verbul *cure* [...] împreună cu dubletul său de conjugarea I, *cura*, acesta din urmă fiind refăcut (*cure* > *cura*, după *r* din radical) prin confuzia dintre desinențele celor două conjugări sau sub influența persoanei a 3-a sg. a indicativului prezent (*cură*) şi a formelor de imperfect (*curam* etc., considerate de conjugarea I)” (Teaha 2006: 41). În plus, verbul *cure* cu varianta *cură* este „asimilat în parte cu *cura* «a curăța», prin intermediul variantei” (CDER, s.v. *cure*), provenit tot din latină, *curare*, cu sensul fundamental ʻa avea grijăʼ, dar şi cu alte dezvoltări semantice[4].

Pornind de la etimologia propusă în DDA (s.v. *cur*[3]), şi anume, lat. *colare*, şi pe baza constatării că termenii romanici „continuă să fie cunoscuți cu ambele sensuri: 1. «courir, laufen» şi 2. «couler, fliessen»” (Teaha 2006: 47), pentru care găseşte atestări, mai mult sau mai puțin vechi, în dicționarele unor limbi romanice, V. Celac susține că „cele două etimoane, *currere* şi *colare*, au fost moştenite deopotrivă în limba română. Credem că deja din perioada de formare a limbii române, caracteristicile semantice şi formale ale celor două lexeme [...] s-au influențat reciproc şi astfel s-au confundat: *cúre* (< *currere*) şi-a consolidat sensul «a curge» (pe care îl avea încă din latina populară), pe lângă sensul originar «a alerga», iar *curá* (< *colare*) a dobândit şi accepțiunea «a alerga», pe lângă sensurile originare «a strecura, a curge»” (Celac 2011: 136).

În ceea ce priveşte forma inovatoare, *curge*, aceasta „s-a născut din participiul *curs* şi aoristul *cursei* (de la verbul *cure*) după analogia lui *merge* (cu

[4] Pentru detalii asupra sensurilor pe care le aveau în limba latină cele trei etimoane, *currere*, *colare* şi *curare*, vezi Celac 2011: 135–136.

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

part. *mers* şi aor. *mersei*), spre a evita la prezentul indicativului (*cur*) o omonimie supărătoare" (DA, s.v. *curge*), ipoteză avansată, după DA, de B. P. Hasdeu (*Cuvente din bătrâni*, I: 421). Tendința de înlocuire cu varianta analogică (după *merge*, *şterge*, *unge*, *stinge*, *împunge*, *drege* etc.) a apărut încă din sec. al XVII-lea (v. Zamfir 2005: 115–120; Teaha 2006: 43). Ideea a fost dezvoltată şi de S. Puşcariu care susținea că „în cazul lui *currere* şi *mergere*, pe care le uneşte pe de o parte sfera semantică a verbelor ce exprimă o mişcare şi pe de altă parte aparținerea aceleiaşi conjugări şi participiul în *-s* (*curs – mers*), avem a face cu ceea ce se numeşte **forme proporționale**" [s.a.] (Puşcariu 1959: 361; v. şi 1940: 22).

Prin urmare, situația din limbile romanice, existența unei singure forme, de conjugarea I, în dialectele sud-dunărene (v. pentru chestiunea CURGE NASUL – ALAR, h. 67; ALDM, h. 98, unde toate construcțiile înregistrate au forma *cură*), răspândirea largă a formei *cură* pe teritoriul dacoromân de azi (conform hărții din ALRR. *Sinteză* I) par a fi argumente în favoarea susținerii păstrării celor două etimoane, însă trebuie să presupunem că acestea se vor fi confundat în evoluția de la latină la română, iar reflexul lui *colare* va fi dispărut, întrucât nu ar fi fost posibilă dezvoltarea formei *curge*, de conjugarea a III-a, de la un verb *cură*, de conjugarea I. Cu toate acestea, dacă avem în vedere faptul că, mai ales în Banat, se păstrează şi semantismul ʻfugeʼ, tocmai acolo unde apare şi forma de conjugarea a III-a cu sensul ʻcurgeʼ, este de presupus ca, cel puțin pentru această zonă, verbul *cure* să fie continuator al lui *currere*, care înregistra în latină ambele sensuri. Totodată, dacă luăm în considerare paradigma verbului compus, *a strecura* < lat. **extracolare*, ar fi normal să considerăm primare formele literare, *strecór*, *strecoáră*, fapt care ar fi trebuit să se producă şi în cazul lui *cura* < lat. *colare* (*cólo* > **cor*, *cólat* > **coáră*, unde *ó* din latină ar fi trebuit să se păstreze), or, graiurile dacoromâne nu atestă forme cu alternanțe de acest tip. În virtutea acestor fapte, rămâne mai plauzibilă, pentru dialectul dacoromân, conservarea etimonului *currere*.

3.2. Alți termeni

În ceea ce priveşte celelalte unități lexicale înregistrate pe harta din ALRR. *Sinteză*, constatăm că termenii care înlocuiesc verbul *a curge* sunt fie cuvinte moştenite din latină: *are*, *face*, *iese*, *merge*, *pleacă*, *sudează* (formă cu afereză de la *asudează*, creată cu sufixul *-ez* de la verbul *a asuda* < lat. *assudare* – DA, s.v. *asuda*), fie derivate cunoscute şi în limba literară: *pică* (< *pic* – DLR, s.v. *pica*[1]), *picură* (< *picur* – DLR, s.v. *picura*), fie, în sfârşit, verbe derivate, cu un grad ridicat de expresivitate, unele dintre ele, probabil, creații ad-hoc, inexistente în dicționare: *mustéşte* < *musti* (< *must* – DLR, s.v. *musti*); *múcuľe* şi *múśuľe*, forme ale unor verbe derivate de la *muc*(*i*), **mucui* sau **muciui* (neînregistrate în DLR), alături de *muśáză*, probabil, varianta de conjugarea I a verbului *a mucezi*; *mucîgăľéşte* de la verbul *a mucigăi* (asociat cu substantivul *muci*), pentru care DLR nu înregistrează

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

acest sens; *trohărește* de la un verb *a trohări*, variantă probabilă, a lui *trohnări*, care are aceeaşi arie de răspândire, şi anume Moldova (< *trohnă* + suf. *-ări* – DLR, s.v. *trohnări*), *îi zafluiește*, probabil, de la un verb **zaflui*, varianta cu metateză a lui **zalfui*, derivat de la *zalfă* ʻguturai, răceală' (v. *supra*). Pentru forma *țipă* ʻaruncă', unele dicționare o consideră omonimul lui *țipă* ʻstrigă', ambele cu etimologie necunoscută (CADE, s.v. *țip*[1,2]; DLR, s.v. *țipă*[1,2]), în timp ce Al. Ciorănescu este de părere că „trebuie să fie un singur cuvânt, care se explică prin varietatea utilizărilor expresive" (CDER, s.v. *țip*); de altfel, în acelaşi dicționar se precizează faptul că apropierea de sursa expresivă *țip* a fost făcută pentru prima dată de Drăganu şi Scriban[5].

Pentru determinanții substantivali, majoritatea termenilor sunt, de asemenea, de origine latină: *muci* (< lat. *mucci* – DLR, s.v. *muc*), *apă* (< *aqua* – DA, s.v. *apă*), *zeamă* (< lat. *zema* – DLR, s.v. *zeamă*), *venin* (< lat. *venenum* – DLR, s.v. *venin*). În ceea ce priveşte numele de boli, de origine latină sunt: *gutunari* şi *gutunai*, variante cu disimilare ale lui *guturai* (< lat. **gutturalium* – DA, s.v. *guturai*), *răceală*, creat pe teren românesc (< *răci* + *-eală* – DLR, s.v. *răceală*). Pentru alte lexeme precum: *şuhătie*, variantă a lui *şuhărie*, DLR trimite la ucr. шухля „friguri", *troană*, variantă a lui *troahnă*, DLR, CADE dau etimologie necunoscută, în timp ce CDER, citându-l pe N. Drăganu, consideră că provine din sl. *otravna* „boală contagioasă", creat prin deglutinare (la fel ca *strachină* < ngr. *ostrakínos*, DLR, s.v.). *Zalfă*, fie nu este înregistrat (CADE, CDER), fie apare cu etimologie necunoscută (DLR), iar *bugniță* poate fi pus, eventual, în legătură cu verbul *a bufni*, care cunoaşte şi varianta *bugni* (DLR, s.v. *bufni*).

4. CONCLUZII

Harta (ÎI) CURGE (NASUL) din ALRR. *Sinteză* I pune în evidență, pe de o parte, unitatea limbii române pe teritoriul dacoromân, în sensul că verbul moştenit din latină cunoaşte o răspândire foarte largă, rar fiind concurat de termeni expresivi sau creații ad-hoc, iar, pe de altă parte, ilustrează modul de propagare a unei inovații în raport cu formele etimologice. Prin urmare, harta constituie un model pentru ilustrarea ariilor conservatoare şi, mai cu seamă, pentru exemplificarea principiilor dialectologiei referitoare la ariile laterale şi/sau izolate, care păstrează, într-o variantă cât mai apropiată de etimon, formele originare. Este cazul zonei estice din stânga Prutului, care nu cunoaşte încă forma inovatoare *curge*, şi a Banatului, singura regiune în care se menține forma de conjugarea a III-a, *cure*.

[5] În CDER sunt prezentate şi alte ipoteze etimologice, pe care autorul le pune la îndoială.

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

BIBLIOGRAFIE

Lucrări de referință

Celac 2011 = Victor Celac, *Etimologia dubletelor **(a) cúre** – **(a) cúra** < lat. **currere** sau **colare**?*, în Maria, Marin, Daniela Răuțu (coord.), *Studii de dialectologie, istoria limbii şi onomastică. Omagiu domnului Teofil Teaha*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 131–144.

Densusianu 1961[1938] = Ov. Densusianu, *Istoria limbii române*, vol. I, *Originile*, ediție îngrijită de J. Byck, Bucureşti, Editura Ştiințifică.

Gheție 1994 = Ion Gheție, *Introducere în dialectologia istorică românească*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Ionică 1984 = Ion Ionică, *Subdialectul muntean*, în *Tratat* 1984, p. 163–208.

Neagoe 1984 = Victorela Neagoe, *Subdialectul bănățean*, în *Tratat* 1984, p. 240–284.

Philippide 1927 = Al. Philippide, *Originea românilor*, II, Iaşi, Tipografia „Viața Românească”.

Puşcariu 1940 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. I: *Privire generală*, Bucureşti, Fundația Regală pentru Literatură şi Artă.

Puşcariu 1959 = Sextil Puşcariu, *Limba română*, vol. II: *Rostirea*, Bucureşti, Editura Academiei.

Rosetti 1968 = Al. Rosetti, *Istoria limbii române, de la origini până în secolul al XVII-lea*, Bucureşti, Editura pentru Literatură.

Saramandu 1997 = Nicolae Saramandu, *Despre structura dialectală a dacoromânei*, în „Limba română”, XLVI, 1–3, p. 185–189.

Teaha 2006 = Teofil Teaha, *Un dublet verbal în graiurile româneşti actuale **(a) cure** – **(a) cura***, în *Lucrările celui de-al XII-lea Simpozion Național de Dialectologie, Baia Mare, 5–7 mai 2006*, Cluj-Napoca, Editura Mega, p. 41–53.

Vasiliu 1968 = Em. Vasiliu, *Fonologia istorică a dialectelor dacoromâne*, Bucureşti, Editura Academiei.

Zamfir 2005 = Dana-Mihaela Zamfir, *Morfologia verbului în dacoromâna veche (secolele al XVI-lea – al XVII-lea)*, Bucureşti, Editura Academiei Române.

Sigle

ALAR = Nicolae Saramandu (autor), Manuela Nevaci (ed.), *Atlasul lingvistic al dialectului aromân*, vol. I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2014.

ALDM = Petar Atanasov, *Atlasul lingvistic al dialectului meglenoromân* (ALDM), I, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

ALRR. *Sinteză* I, II = *Atlasul lingvistic român pe regiuni. Sinteză* (ALRR. *Sinteză*), coordonator: Nicolae Saramandu, Bucureşti, Editura Academiei Române, volumul I, colectiv redacțional: Dana-Mihaela Zamfir, Marilena Tiugan, Verginica Barbu Mititelu, Carmen Radu, Irina Floarea, Mihaela Morcov, 2005; volumul II, colectiv redacțional: Verginica Barbu Mititelu, Mihaela-Mariana Morcov, Manuela Nevaci, Carmen-Ioana Radu, Daniela Răuțu, Dana-Mihaela Zamfir, 2012.

CADE = I.-Aurel Candrea, *Dicționarul enciclopedic ilustrat „Cartea Românească”*. Partea I: *Dicționarul limbii române din trecut şi de astăzi*, Bucureşti, Editura Cartea Românească, [1931].

CDER = Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*, Bucureşti, Editura Saeculum I. O., 2001.

DA = *Dicționarul limbii române* [publicat de Academia Română, sub redacția lui Sextil Puşcariu], Bucureşti, Librăriile Socec & Comp. şi C. Sfetea; Imprimeria Națională „Universul”, 1913–1949.

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

DDA = Tache Papahagi, *Dicționarul dialectului aromân, general şi etimologic*. Ediția a doua augmentată, Bucureşti, Editura Academiei, 1974.
DLR = Academia Română, *Dicționarul limbii române* (DLR), serie nouă, redactori responsabili: acad. Iorgu Iordan, acad. Alexandru Graur, acad. Ion Coteanu, acad. Marius Sala, acad. Gheorghe Mihăilă, Bucureşti, Editura Academiei, 1965–2010.
DLRM = *Dicționarul limbii române moderne*, [Bucureşti], Editura Academiei, 1958.
DU = Lazăr Şăineanu, *Dicționar universal al limbei române.* A cincea edițiune, [Craiova], Editura Scrisul Românesc, [1925].
MDA = *Micul dicționar academic*, I–IV, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2001–2003.
SDLR = August Scriban, *Dicționaru limbii româneşti (etimologii, înțelesuri, exemple, citațiuni, arhaizme, neologisme, provincializme)*, Iaşi, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună", 1939.
TDRG[3] = H. Tiktin, *Rumänisch – Deutsches Wörterbuch* 3., überarbeitete und ergänzte Auflage von Paul Miron und Elsa Lüder, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
Tratat 1984 = Valeriu Rusu (coord.), *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc.

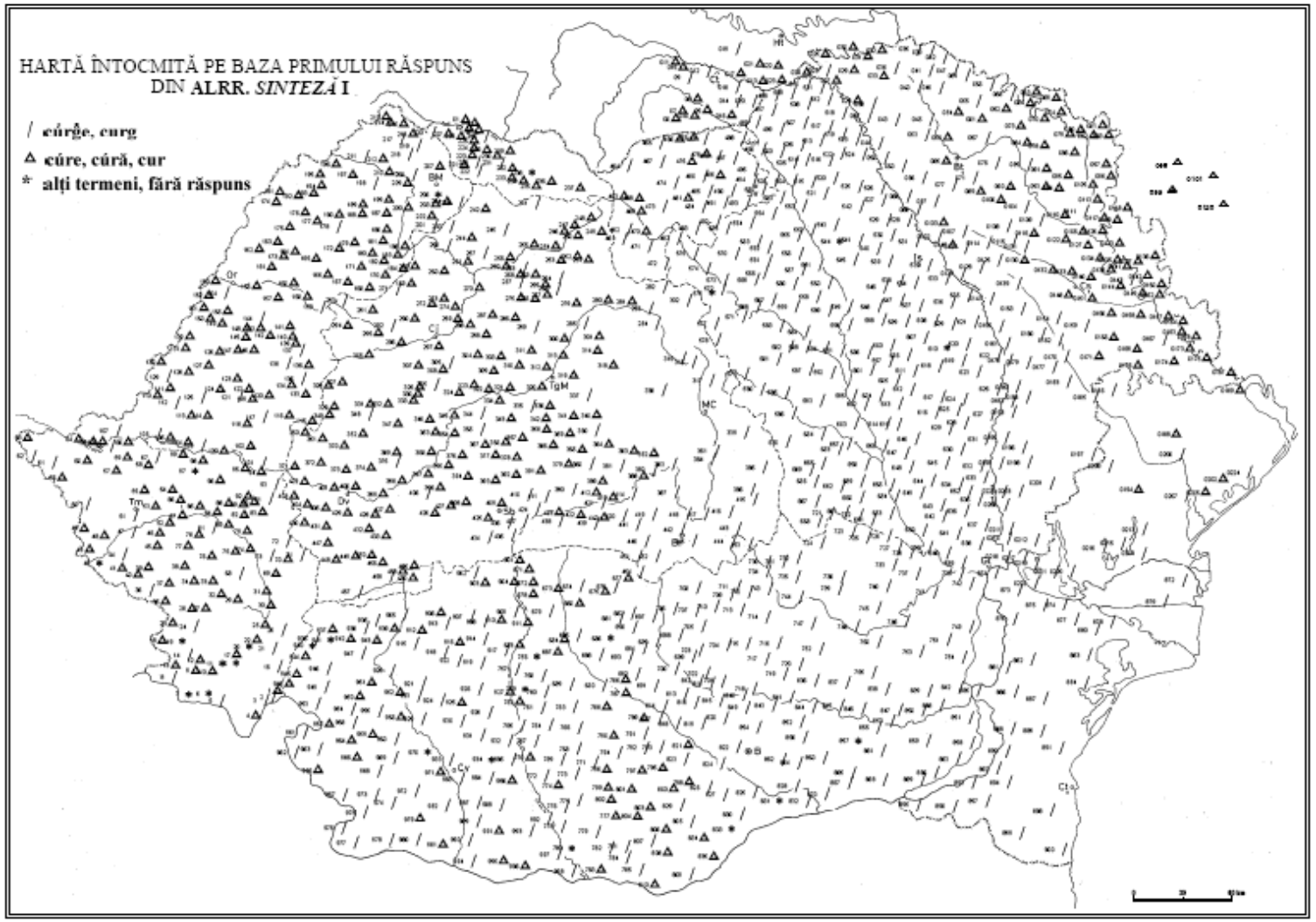
QUESTIONS CONCERNANT L'EXPRESSION *(ÎI) CURGE (NASUL)* ['(LE NEZ LUI) COULE'] AU NIVEAU DIALECTAL (SUR LA BASE DE L'ALRR. *Sinteză*)

La carte 80 de l'ALRR. *Sinteză* I, (ÎI) CURGE (NASUL) ['(le nez lui) coule'], met en évidence le problème de la répartition des formes verbales innovatrices (*curge*, *curg*) par rapport à celles conservatrices (*cure*, *cură*, *cur*) et illustrent en même temps un répertoire lexical intéressant pour l'expression en question, où certains termes sont plus ou moins motivés du point de vue sémantique. L'auteur constate, après avoir analysé la diffusion dialectale des formes du verbe *a curge* (sur la base des données fournies par la carte de l'ALRR. *Sinteză* et par comparaison avec celles enregistrées dans l'ALRM), que l'extension de la forme *cure* ayant et le sens 'il coule' et le sens 'il s'enfuit', dans la zone de Banat, constitue un argument en faveur de l'étymon *currere*.

Institutul de Lingvistică
al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"

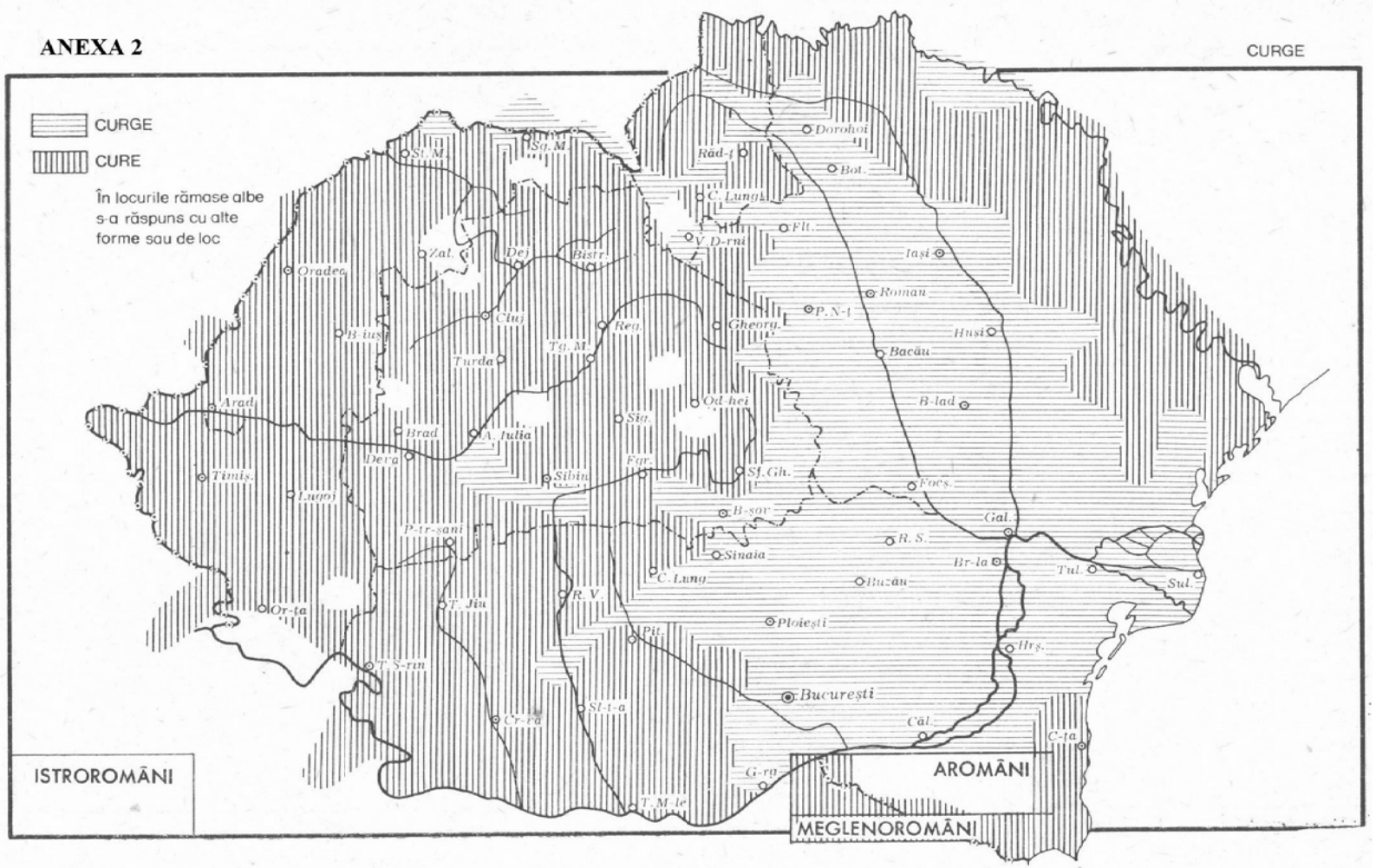
BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

ANEXA 1

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

BDD-A27548 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:58:14 UTC)

Hartă întocmită pe baza răspunsurilor din ALRM I, h 131; *apud* Puşcariu 1940: Harta 3